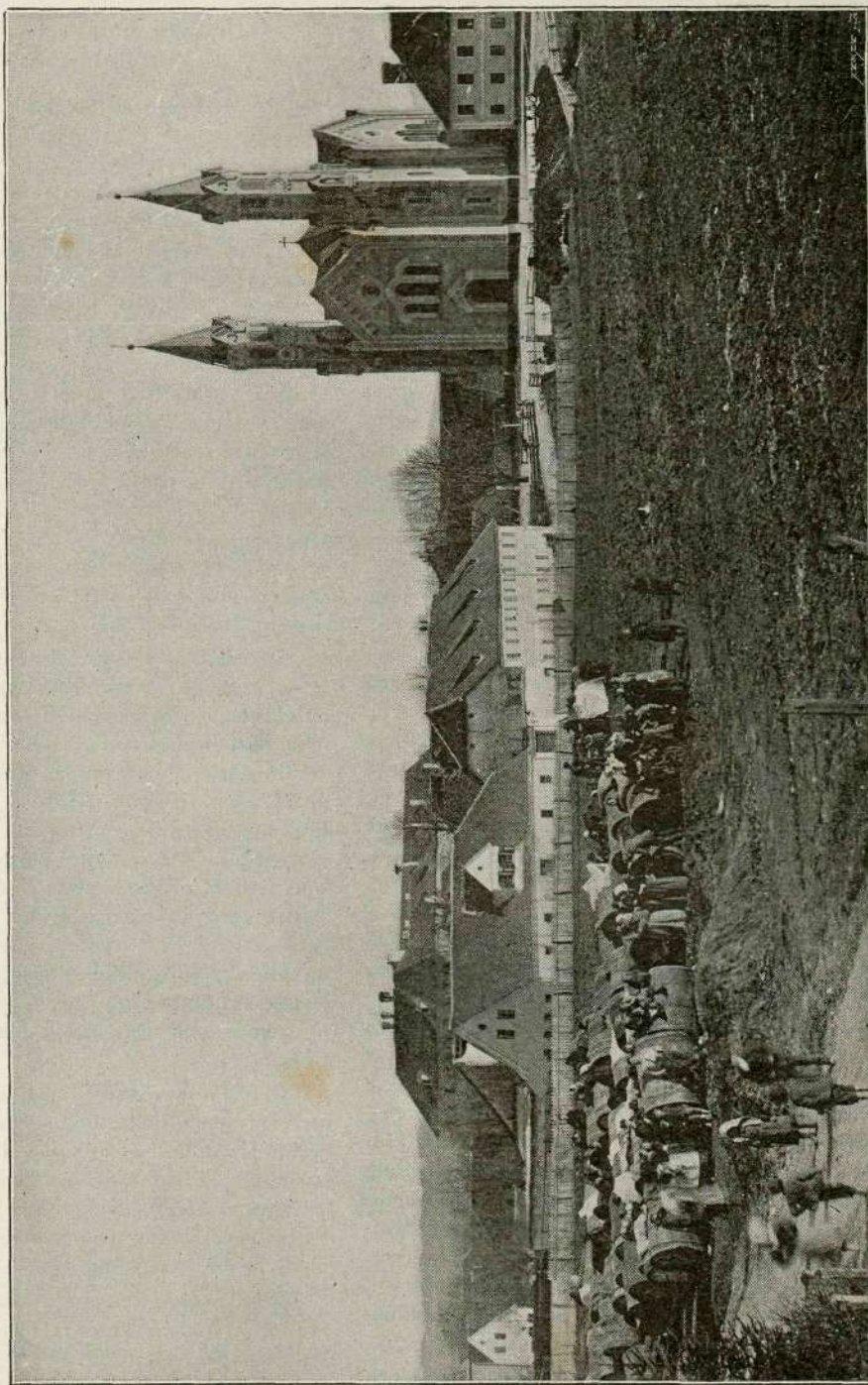


in koristi v ravnem Sremu in v sosednji Ogrski. Knjižica je bolj bojevite narave; pisatelj brani hrvaško ime, jezik in narodnost proti Srbom, kateri si posebno v novejšem času predrzno prisvajajo, kar se jim samo poljubi, iz hrvaške književnosti in naroda. Dalmacija je srbsko Primorje, slavni Dubrovnik eminentno srbsko mesto, in vsi slavni dalmatinski pisci z Gundulićem na čelu so jim Srbi, še celo frančiškan, pesnik Kačić Miošić. Zato se ne čudimo, da so sebi prišteli one pisatelje, o katerih ni tako jasnih dokazov, ker nam je preteklost še v marsičem prikrita. Ko bi tako delali kaki prenapetosti, naj bi že bilo: a da se s tem bavijo možje, kateri se pečajo s knjigo in naukom, to je dosti žalostno. Take može je pisatelj prav dobro zavrnil in z jasnimi dokazi iz starejših knjig in piscev dokazal, da se je hrvaški naslov rabil že v glagolski književnosti, potem v nekaterih knjigah, pisanih v cirilici, in najbolj v ostali, posebno pa v dubrovniški književnosti. Teh dokazov je v obilici in tako krepkih, da morajo vsakoga prepričati o istini. Pisatelj je ob tej priliki pokazal veliko marljivosti in nadarjenosti, a obljubuje, da bode podobna raziskovanja nadaljeval.



Bivanje v sodih ob ljubljanskem potresu. (V Krakovem.)

*Kateketski sastanak (god. 1894). Uredio i sabrao prof. Karlo Matica. — 16<sup>o</sup>. Str. 230. Cena 30 novč. Pred štirimi leti se je v Zagrebu sestavil poseben katehetski odbor z prof. Cvjetkom Rubetićem na čelu, kateremu je naloga, pospeševati šolstvo na katoliški podlagi in priboriti zopet katoliškim načelom mesto v hrvaških šolah. Da se pa to lože doseže, zberó se o velikih počitnicah katehetje iz cele*



domovine in drugi prijatelji šole na občni zbor, kjer se pretresujejo in določujejo času primerna vprašanja. Prva dva taka zbora sta bila v Zagrebu, a tretji je bil lani 22. in 23. vel. srpana v Oseku. Ne bom omenjal koristi in pa važnosti teh shodov, omenjam le, da so hrvaški katehetje tu že marsikaj koristnega sklenili, a marsikaj tudi že dosegli in izvedli na temelju svojih resolucij. Naša knjižica nam kaže delovanje tretjega katehetskega shoda, kateri je bil v Oseku od vseh strani jako dobro obiskan. Tu sta priobčeni tudi razpravi: „Koji je uzrok propadanju discipline u školama i kako bi se moglo tomu doskočiti?“ od profesorja Antona Sassa iz Spleta, in: „O cerkvenom pjevanju u učiteljskim i pučkim školama“, od prof. Štefana Djakovića iz Oseka. Prva razprava je jako obsežna in temeljita ter nam odkriva velike rane v odgoji sedanje mladeži, posebno v srednjih šolah. Delati nam je, da bodo gimnazije zopet krščanske, ker sedaj so preveč navdahnjene poganškega duha in mladino izvestno bolj odtujujejo, kakor pa navdušujejo za krščanstvo. To se spozna že iz učnega reda, v katerem imajo glavno mesto klasiki, verouk pa je čisto stranski predmet. V drugi razpravi govori pa v obče o petju, posebno pa cerkvenem, a poročevalec želi, da bi se cerkvenemu petju v šoli posvetilo več časa; posebno poudarja lepoto in vzvišenost skupnega petja v cerkvi. In res, težko čuješ kaj bolj veličastvenega, kakor če se oglasi v cerkvi sto in sto grl, — tedaj se jednoglasni napev, če je petje skladno in ne preveč zategnjeno, res glasi do nebes. Večkrat, ko sem hodil po Slovenskem, mislil sem si, kako bi bilo lepo, če bi se semtertje tudi pri nas pelo jednoglasno in skupno v cerkvi, posebno o večjih praznikih, ko se srce človeško že tako topi od veselja, a to veselje bi rado tudi s pesmijo izrazilo. Res so po nekodi pri nas mešani zbori dobro izurjeni in veselje jih je poslušati, vendar narod bi včasih tudi sam rad pel, a s tem bi se izognili jednoličnosti. Seveda tudi pesmi bi morale biti sicer preproste, vendar resne in veličastne. Na Hrvaškem je skoro povsodi skupno petje, vendar tudi tamkaj bi bilo marsikaj popraviti. Narod pesmi navadno preveč vleče, pa tudi pesmi so z malo izjemo vse bolj kakor cerkvene in domače, ker so prinesene največ od Nemcev, a to še ondaj, ko tudi tamkaj ni bilo resne cerkvene glasbe. Zato bi bilo res želeli, da se izdá pesmarica, v katero bi prišlo samo izbrano blago, a tudi sam tekst naj bi se popravil in ogladil. Kakor se vidi, bili sta obe nazpravi jako primerni in koristni. Pri zvršetku je še praktično predavanje, kako se učé otroci, da si dobro izprašujejo vest, od kateheta Antona Kotlarskega. Prof. Matica je dobro zadel, da je sedaj že drugič izdal knjižico o katehetskem shodu. Priporočamo jo toplo tudi slovenskim katehetom in prijateljem šolstva.

Janko Barle.

## Ogled po bolgarski književnosti.

(Spisal Fr. Kovačić.)

### I. Preporod bolgarskega naroda.

(Dalje.)

O življenju meniha Pajsija je znano le to, kar je sam zapisal. Rodil se je okoli l. 1720. v eparhiji samokovski<sup>1)</sup> blizu znamenitega rilskega samostana. Pozneje je postal menih v hilendarskem samostanu na Atosu. — Tjekaj je prišel l. 1758. srbski zgodovinar Jovan Raić, mlad, izobražen in marljiv mož. Zbiral je tvarino za srbsko zgodovino in nalašč za to prišel na Atos, da bi preiskal ondotne rokopise. Toda nevedni in nezaupljivi menihi mu jih še pokazati niso hoteli. — Marljivost in navdušenost tega moža za srbsko zgodovino je ganila Pajsija, da se je tudi on odločil preiskovati zgodovino svojega naroda. V tem sklepu so ga potrdile še zaničljive zabavljice njegovih samostanskih tovarišev, grških in srbskih menihov, zakaj da Bolgari nimajo nikakšne zgodovine.

Dve leti je zbiral tvarino na Atosu, a pozneje se je preselil v znani zografski samostan, kjer je našel novih virov, in tu je dovršil svoje delo. Potoval je tudi po drugih krajih ter porabil sicer malo vredno delo Dubrovčana Mavra Orbinia „Regno degli Slavi“ (Pesaro 1601) v ruskem prevodu in Baronijevo kroniko (tudi v ruskem prevodu iz l. 1716.). — Z velikim navdušenjem in živo opisuje svojim rojakom zlate čase njihove preteklosti, slavne carje in patrijarhe ter se s trpkimi besedami zaganja v sovražnike svojega naroda, Grke in domače odpadnike. Kažoč na slavno zgodovino bolgarske države, navdušuje svoje rojake, naj se ne sramujejo svojega jezika, marveč ponosni naj so Bolgari.

Delo Pajsijevo se je nagloma razširilo v rokopisih po vseh bolgarskih pokrajinah; drugi so je pomnoževali in še bolj zasolili s psovki proti narodnim izdajicam in tlačiteljem-Grkom. Tiskano je izšlo to delo šele l. 1844. v Pešti. — Tako je Pajsij vzbudil slovstveno delovanje, ki je odslej rastle vedno krepkeje.

Njegov najznamenitejši učenec in naslednik je škof Sofronij iz Vrace<sup>2)</sup>, s pravim imenom Stojko Vladislavov. — Rodil se je leta 1739. v Kotelu (tur. Kázan — v izhodnem delu Balkana) in je imel silno burno življenje, ki je ob jednom nekaka slika takratnega položaja v turški državi. Zaradi oderuštva svojih sorodnikov je tako obubožal, da je že sklenil zapustiti ženo in otroke ter iti na ptuje s trebuhom za kruhom. Ker je bil ugleden in pismen mož, izvolijo ga občinski starejšine v

<sup>1)</sup> Samokov je mesto jugoizhodno od Sofije.

<sup>2)</sup> Na severnem vznožju Balkana.